

Protokol nahrávky*

Pamětník: MgA. Eva Milichovská

Datum a místo natáčení: 20. 4., 27. 4. a 2. 5. 2017 v Praze

Natočil a zpracoval: Vilém Faltýnek

* Protokol nepředkládá ověřená fakta. Reprodukují informace v té podobě, v jaké je uvádí narátor. Případná vnější doplnění jsou odlišena hranatými závorkami.

1. NAHRÁVKA	
0:00:00	Představení pamětnice, narozena v roce 1932 v Orlové, rodným příjmením Žabská. Tatínek byl učitel matematiky a fyziky na gymnáziu. Maminka doma se čtyřmi dcerami, EM nejmladší z nich. Po záboru pohraničí Polskem se rodina přestěhovala do Ostravy. V roce 1940 byl otec přeložen do Prahy. Žili v Michli, EM chodila na gymnázium. V roce 1951 neudělala zkoušky na Umprum. Rok pracovala jako kreslička ve Stavoprojektu. Podnik ji doporučil ke studiu architektury. Po 4 semestrech začala se spolužáky chodit do DISKu, zbláznili se do divadla. Udělala zkoušky na DAMU, na scénografii k Františku Trösterovi. Líbilo se mu, že EM má zkušenost s architekturou. Spolužáky byli Karel Hruška, Jan Kubíček. Ladislav Branč, Luboš Hruža aj., narátorka byla v ročníku jediná dívka. Dostudovala v roce 1957, Tröster jí domluvil místo v jihlavském divadle, u ředitele Panovce. EM měla na starosti celý provoz, během prvního roku navrhla devět výprav. Po roce ředitel přijal Jiřího Mikšíka, který se stal vedoucím výtvarníkem a narátorce zůstala jen scénografie, tiskoviny a plakáty. Seznámení s budoucím manželem Milichovským.
0:10:34	Rodiče Bohumil a Alžběta Žabští, maminka za svobodna Milčicová. Otec pocházel ze Slovácka, maminka ze Strakonice. Sestry narátorky Anna, Jiřina a Věra, ta studovala za války keramiku. Anna byla učitelkou v mateřské škole. – Bydleli v „Obecním domě“ určeném pro učitele. Rychlé stěhování z Karviné do Ostravy. – Otec stávkoval za zájmy tamních horníků. – Žili v Ostravě-Přívoze.
0:27:51	Praha-Michle, 1940. Otec učil na gymnáziu Na Smetance. Na konci války už byl nemocný, v roce 1946 zemřel. Pražské povstání. Na pláni za vilou, kde bydleli, se usadilo německé vojsko. Stavba barikád. Ukrývali se v hospodě u Jaurisů. Příjezd ruských vojáků.
0:43:53	Gymnázium na Ohradní, učitelé: na češtinu Jiří Marek, spisovatel. Matematička Procházková. Největší potíže měla s jazyky. Utíkala do knihovny nebo na loutková představená, třeba na pohostinská vystoupení Matěje Kopeckého. Od septimy, oktávy chodila do ochotnického divadelního souboru, taky Ladislav Smoljak. Divadelní ochotníci. Už za války začala chodit do Dismanova rozhlasového souboru, od raného dětství projevovala zájem o divadlo, proto ji otec v roce 1942 zavedl do DRDS. Hrála v Broučcích. Po pauze po válce znovu začala. Kamarádky ze souboru: Eva Klepáčová, Věra Joudová. Kontakty s M. Dismanem, způsob práce. Po válce docházku obnovila, asi na dva roky.
1:00:38	Důvody ukončení docházky do DRDS. – Všechny sestry měly sklony k výtvarné činnosti, maminka taky. EM měla zájem i o divadlo. Díky sestřím ji bavilo kreslit, na hodiny kreslení nikdy nechodila. Ve vyšším ročníku gymnázia se přidala k sestřím, které jezdily se spolkem kantorů Slavíček na letní měsíční kurzy kreslení, učil je mj.

	<p>Sklenář. EM se chtěla stát malířkou. Na Umprum se neodvážila, zkusila textil, ale nevzali ji. Tehdy už bylo nutné se politicky orientovat, tomu se vzpírala, možná v tom byl důvod nepřijetí. Otec sympatizoval se sociální demokracií. Sama obdivovala sociální teze komunistů. Jako oktávánka vedla pionýrský divadelní kroužek. Hráli výňatky z Jiráskovy Lucerny, hráli Na Slupi. Členka jejího souboru později uspěla, jmenovala se Svatava Xandrová. Divadlo už neexistuje, stálo naproti botanické zahradě, hráli tam i V+W. (<i>Určování místa na mapě.</i>) Kroužek trval jen rok. Po maturitě a neúspěšné zkoušce na Umprum šla pracovat, dál se s partou scházela, navštěvovali divadla.</p>
1:16:56	<p>Zklamání z neúspěchu. Našla si práci ve Stavoprojektu jako kreslička, podzim 1951. Kreslila podzemní kryty. Řešila se tím finanční závislost na mamince. Na fakultě architektury měla příslibené stipendium, proto šla o rok později studovat architekturu. Studovala technickou větev. Přes zkušenost s divadlem Disk se dozvěděla o existenci DAMU. Slavnosti Beánie, přijímání do cechu. Kantoři: Ondřej, Šlechta, Pokorný. – Narozena v Bohumíně, v porodnici, maminka nemohla родit doma. – České vysoké učení technické v Praze, Vysoká škola architektury a pozemního stavitelství. Zapsána 26. 9. 1952. Na AMU je marxismus učil [Zdeněk] Mahler. Kantor Hnízdo, učil výtvarku. Vliv rodičů na všeobecnou kulturní orientaci. Tatínek znal Prahu, studoval tam. Rodiče milovali hory, trávili celé léto v Beskydech. Někdy i s tatínkovou třídou. za války jezdili do Kunštátu. EM tam chodila do hrnčírny. Výtvarná činnost sester.</p>
1:35:10	<p>Rozhodnutí studovat scénografii. Byla tam jediná dívka, bez výtvarného vzdělání. Naopak ji Tröster asi přijal kvůli zkušenosti s architekturou. Spoluzáci: Karel Hruška, Lad'a Branč, Luboš Hruza, Václav Eliáš, Honza Kubíček. Dál Lad'a Svatoš, Osvald Klapr, Karel Pánek. Později se katedra přestěhovala na Hrad. Tam později studovala Eva Václavková. EM studovala v Karlově ulici. Mohla nastoupit díky zrušení stipendií. Kde sídlila katedra. Olda Smutný učil kreslení, Trösterův asistent Stanislav Kolíbal je nevyučoval. Na některé hodiny chodili k architektům. Dr. Port. Některé hodiny měli spojené s herci. Začínali s ročníkem právě příchozích herců. Seděla v lavici s [Lud'kem] Muzarem. Až ve třetím ročníku pracovali s končícím ročníkem. S [Josefem] Melčem a Bršlicou. (<i>Předložena kniha „I chytrák se spálí“ [A. N. Ostrovskij] s věnováním dozorujícího pedagoga R. Lukavského.</i>) EM studovala 3 roky – 1954–1957. Absolutorium dostala až v roce 1959 za inscenaci v regulérním uměleckém provozu „Figarova svatba“ (diplomka).</p>
2. NAHRÁVKA	
1:47:17	<p>Trösterův způsob výuky. Byl velmi bystrý, ostrý, často vyhazoval studentské práce do koše. Šel po obsahu, klidně mu stačila jednoduchost, pokud odpovídala smyslu. Jeho úsudek byl spolehlivý. Zázitek setkání s [Františkem] Tichým. Tröster ji protežoval, protože vnímala prostor. Konec Trösterova života. EM ho zklamala, protože v té době dělala scénografii jen okrajově. Žili s manželem v Mostu, věnovala se interiéřům. Rozlišoval Tröster mezi studenty a studentkami? Tröster za války v Bratislavě učil architekturu. Z ročníku na DAMU absolvovali jen Branč, Hruza, Eliáš... Trösterův přístup k inscenaci. Hledal smysl hry, bral v úvahu autora, asi by nesouhlasil s moderními aktualizacemi. Odkaz na Macháčkovu [Krejčovu] inscenaci Romea a Julie v Národním divadle.</p>
2:01:07	<p>Práci začínali skicami. Cvičení „veselá zed““. Kvůli přípravě Gazdiny roby jeli do Starého Hrozenkova získat inspiraci. Velmi zajímavá zkušenost, místní kroje, archaické domácnosti. Každý den hodně kreslili, Smutný ji učil kreslit. Tröster ve druhém ročníku všem zadal hru, podle výsledků pak jednomu přidělil scénický návrh.</p>

	EM takhle dostala „I chytrák se spálí“. Ve 3. ročníku dělala hru „Zykovovi“ [M. Gorkij]. Pracovali doma, skici nosili ke konzultaci do Trösterových hodin. Složení vyučovacího plánu.
2:23:16	Prázdniny. Vždy měsíční společný studijní pobyt mimo Prahu: Písek, Polomka, Putim. Polomka na Slovensku měla podobné kouzlo jako Hrozenkov. – Tröster jí zařídil místo v jihlavském divadle. Dostala bydlení v gotickém domě u náměstí. Spolubydlící Libuše Kučerová, dramaturgyně. Po roce se vdala. V roce 1961 ji Joan Brems pozval do Budějovic, přijala. Manžel (Jaroslav Milichovský) byl po těžké operaci TBC z mládí, v době seznámení s EM se mu nemoc vrátila. Během budějovické etapy zůstal v Jihlavě a byli odděleni. Proto odešli společně do Mostu. Po manželově angažmá v KAN a okupaci se vrátili do Jihlavy. Pocházel z Okrouhlice, manželova rodina se znala s malířem Zrzavým. V Jihlavě dělal tajemníka divadla. Po návratu z nemocnice pracoval jako inspicient. Po svatbě bydleli v herecké ubytovně.
2:40:40	Příchod do jihlavského divadla. Okouzlení dílnami, jaké na DAMU nebyly. Krejčová Vidourková. Technikář Josef Král. Jediný režisér, který jí vyhovoval, byl Jiří Holeček. Uměl využít scénografa, pracoval s možnostmi scény. Feuersteinův Zdravý nemocný na Vinohradech. Jihlavské inscenace podle soupisu narátorky: Přišla bez zkušeností, scény byly dobré, ale jako vedoucí výpravy si nevěděla rady. Ředitel Panovec ji nechal v divadle, ale musel přijít Jiří Mikšík, architekt z Brna. – Absolventskou inscenací (červen 1959) skončilo její spojení s Trösterem. – Žila přes týden v Jihlavě, o víkendech jezdila do Prahy. – První inscenace v Jihlavě: Goldoniho „Hrubiáni“ v režii Loly Skrbkové. Následovala Balada z hadrů režiséra Karla Nováčka. – Další inscenace, které následovaly. Mj. „Stromy umírají vstoj“ s výbornou herečkou Růženu Ledvinovou. Po odchodu do penze ztratila hereckou paměť, už se nemohla vrátit. Jaroslav Milichovský od ní dostal herecký kufřík. – Osud herečky Jany Staňkové.
2:58:33	„Kráska z Valencie“, v den premiéry se vdávala, 27. 9. 1958. Po dvanáctiletém manželství manžel zemřel, důvody úmrtí. – „Stanice Gorgian“. „Pražský flamendr“ – z divadla odešel malíř a EM malovala paravany sama. „Radúz a Mahulena“ – jenom kostýmy. „Pohádka máje“ a „Manon Lescaut“ – inscenace tzv. fuškařů, zájezdové skupiny kolem pana Kozáka, který dělala náborů pro divadlo. – Joan Brems z Českých Budějovic měl styky s jihlavským divadlem, viděl tam mj. „Jejich den“ s výpravou od EM. V roce 1961 nabídl narátorce spolupráci, odešla do Budějovic, chtěla poznat víc divadel. Bydlela v provizorních podmínkách. Režim práce ve zkráceném týdnu, aby mohla odjíždět na víkendy. – V divadle pracovala Věra Joudová z DRDS a Vilma Ascherlová. – Výstavy ve zkušebně divadla. V roce 1959 vystavovala i EM. Výstava Jana Zrzavého, sestry Adiny Mandlové a jiných. EM měla na starost organizaci výstav.
3. NAHRÁVKA	
3:12:58	Spolupráce s Joane Bremsem v Českém Krumlově. Byl jejím nadřízeným. Je autorem otáčivého jeviště. Co ví o jeho životopise a příchodu do ČSR. Vůbec jí nemluvil do její práce, nikdy nepracovali na stejné inscenaci, byl spíš jako rovnocenný kolega. Jeden z členů operního souboru (Franta Veselý, označen ve 4:52:16) měl přednostní právo navrhnout do inscenací kostýmy. Jen výjimečně si EM mohla udělat celou inscenaci sama. – Kvůli dlouhému odloučení si s manželem našli pracovní možnost v Mostě. Ředitel divadla Poživil přislíbil možnost spolupráce. – (<i>nad ročenkou Horáckého divadla pro sezónu 1960/61</i>) Narátorka měla na starost tvorbu plakátů a programů. Problematiku tisku se učila od začátku, když přišla, neznala nic. Ročenku připravil Rudolf Žák, fotografie pořizoval místní učitel. Ředitelem

	Jihočeského divadla byl [Zdeněk] Míka. Přestavba budovy, novou nikdy neviděla.
3:28:16	Přínosy budějovického angažmá: divadlo bylo umělecky všestranné, hrálo se i venku u krumlovské točny, a v Maškarním sále a na barokním jevišti zámeckého divadla – na manipulaci s barokním strojem se vždy zvali vojáci. Scénografické množnosti. Vzpomínka na F. Tröster: nejlepší výprava potřebuje minimum prostředků. „Hra lásky a náhody“ režiséra Jana Schmidta. Jak řešili scénu v Maškarním sále (s freskami na stěnách). – Vztah k opeře a baletu, podmínky pro scénografickou práci v baletu a v opeře. Režiséri dnes málo poslouchají autora, uvádějí sebe, ne autora. Připravila opery „Hubička“, „Don Giovanni“, „Traviatta“, „Rusalka“, pohostinsky v Bratislavě „Pět a a vlk“ a „Žvanivý slimejš“.
3:42:20	Mostecká etapa. Po návratu do Jihlavy v roce 1969 dostala z Mostu lepší nabídku, manžel zase z Plzně, ale přišly pozdě. Život v Mostě. Všude mnoho dovezených pracovních sil ze Slovenska. Staré divadlo. Staré město čekalo na likvidaci, stavělo se nové. Staré divadlo stálo v betonové vaně kvůli poddolování. Po událostech roku 1968 rádi s manželem přijali nabídku na návrat do Jihlavy. Dopad Pražského jara v Mostě a následné čistky. Malé divadelní formy v Mostě nesledovala. Práce ve Stavoprojektu. Původní akademický titul narátorky byl promovaná scénografka, dnes je změněn na MgA.
3:53:41	Kulturní život ve volném čase minimálně. Plně vytížená prací v podniku a zakázkami pro divadlo. Mimo to ještě dělala výtvarné vybavení pro bílinskou školku. Pracovala v Okrouhlici u manželovy maminky. Tam ji zastihla okupace 21. 8. 1968. Manžel byl členem KANu. EM byla členkou KSČ v 60. letech v Jihlavě, po svatbě ale vystoupila. KSČ v divadle byla tolerantnější, až do normalizace. Režisér Jiří Budínský tehdy musel odejít (našel místo v Chebu). Vztah Ladislava Panovce a Ladislava Poživila ke straně. Případ inscenace „Lišák Pomet“, kterou městský výbor strany před premiérou zakázal.
4:03:27	Souvislost mezi KANem a odchodem z Mostu. EM do Jihlavy v půli roku 1969, manžel v lednu 1970. Toho roku zemřel. Vztah EM k městu Jihlava. V divadle se cítila dobře. Srovnání s jinými štacemi. Před tím tam působil Václav Eliáš, nastoupila poté, co emigroval. Později nastoupil Jindřich Boška, zpočátku divadlo vůbec neznal. Zůstala v divadle 20 let (1970-1991), občas hostovala, ale příležitost přejít se nenaskytla. Manžel měl kontakty, orientoval se, zprostředkoval jí hostování. Režiséri častěji pendlují, občas si ji brali ke spolupráci.
4:19:20	Malíř Jan Zrzavý měl ateliér v Okrouhlici, odkud pocházel manžel. Po smrti Zrzavého v 70. letech EM směla pracovat 14 let v jeho ateliéru. – V období po smrti manžela se uchýlovala k práci. Kromě divadla se věnuje volné tvorbě, malbě. Dnes jenom maluje, scénografii už nedělá, naposledy spolupracovala s Inge Švandovou na operetě „Podskalák“. Charakter vlastní tvorby. Scénografie ji dovedla k figurální tvorbě. Malba voskovkami. - Pedagogické zkušenosti. Jarmila Křížková ji jednou přibrála na společný zástup na výtvarnou školu.
4:37:19	Vliv politických změn roku 1989 na repertoár. EM se cítí částečně jako „staromilec“, vyhovuje jí například J. K. Tyl. Vyznání divadelní práci: Baví ji divadlo jako takové, je to něco navíc k životu, který člověk běžně žije. „Maryša“ s režisérem Paloušem, „O umučení a vzkříšení...“, „Láskou posedlí“, „Atest/Marast“, „Komédie o hvězdě“. S Inge Švandovou už dnes nemá žádný styk. O konci, s kterým kdo počítáme. – Práce v Opavě v roce 1991. Porovnávání se staršími inscenacemi. Režisér Karel Brynda. – Občas spolupracovala s ochotníky. – Takzvaní fuškaři. – Dělat Havlovy hry je těžké. –

	„Dům Bernardy Alby“, scénografické řešení. – „Limonádový Joe“ ve Večerním Brně, pouze kostýmy. Ideální je společná tvorba scény i kostýmů. – Jiří Holeček dokázal využít možnosti scénografie, to je pak radost ze spolupráce.
4:54:33	Zdroje inspirace pro scénografickou práci. Text, odezvy texty, výtvarné umění... Učinit je viditelnými nejprve pro režiséra, pak pro ostatní. Co pro ni scénografická práce znamenala.
5:00:51	(<i>natáčení videozáznamu</i>) Profesor Tröster. Jaký měl vliv na formování osobnosti EM. Jak probíhala přijímací zkouška. Jak probíhala výuka.
5:21:28	Pražské Quadriennale. Zúčastnila se jen dvakrát. Měla obavu z účasti na tak prestižní akci.
5:25:09	KONEC